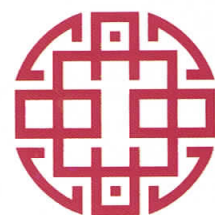

NR. 40 VINTER 2008

© Ellen Bangsbo

K
I
N
A
B
L
A
D
E
T

TIBETS KULTUR: MELLEM TRADITION OG FORNYELSE

KINESISKE ANSLAG MOD RELIGIONEN HARMER TIBETANERNE

Tibetansk buddhisme er indbegrebet af tibetansk kultur. Kinesiske restriktioner i de seneste år på netop dette område er en del af forklaringen på tibetanernes opstand mod kineserne i marts 2008.

Af Ellen Bangsbo
antropolog

Samfund, traditioner og mennesker ændres hele tiden, heldigvis. Man kan med melankoli tale om „de gode gamle dage“, men i realiteten er det de færreste, der rent faktisk ønsker sig tilbage til „det gamle samfund“. Det ideelle er at blande traditioner og fornyelse, hvor man selvfølgelig udvælger fordele og fravælger alt andet, som opfattes mindre gunstigt.

Tibet har i de senere år nydt godt af en betydelig modernisering og stigende velstand, men problemet er, at denne velstand kun i ringe grad er kommet tibetanere til gode. Tibetane- re er ikke imod modernisering, men føler at de ikke har nogen indflydelse, og at de bliver forbigået ved, at offentlige stillinger hovedsagelig gives til kinesere. Åbningen af jernba- nen har ført til en massiv tilstrømning af kinesere til Lhasa, hvor de fleste forretninger drives af kinesere. Selv kathak gadesælgerne i den centrale forretningsgade Barkor er kinesere, eftersom fabrikken, der fabrikerer ka- thak, kun vil sælge sit produkt til ki- nesere. Et kathak er ellers indbegre-

bet af tibetansk kultur. Det er et styk- ke hvidt stof, der blandt andet bruges som ofring ved hellige steder.

Opstand ingen overraskelse

Den ret voldelige tibetanske opstand i Lhasa i marts 2008 kom tilsynelad- ende helt bag på de kinesiske myn- digheder. For Tibet-forskere, der gen- nem studier og regelmæssige besøg følger udviklingen i Tibet og de tibe- tansk etniske områder i Kina, kom- mer opstanden mod det kinesiske styre i marts og april ikke som en fuldstændig overraskelse. Især var det heller ikke overraskende, at opstan- den så hurtigt, og man må sige rela- tivt effektivt, bredte sig til områderne uden for Tibet/TAR (Tibet Autonome Region) på det tibetanske plateau.

Det er et ofte overset faktum, at over halvdelen af alle tibetanere i Kina er bosat uden for Tibet (TAR). Igennem det sidste år har der fundet en del problematiske episoder sted mellem tibetanere og myndigheder i Tibet (TAR) samt i de tibetansk-etni- ske områder i provinserne Qinghai,

Et kloster og en stupa

To vidnesbyrd om religionens – bud- dhismens – betydning for tibetaner- ne, et almindeligt syn i Tibet og de tibetansk-befolkede områder i nabo- provinserne. Klosteret er omgivet af en mur, hvori er anbragt bedemøller. Lokalbefolkningen går *kora* rundt om hele klosteret, som regel nogle runder morgen og aften. De drejer på bede- møllerne, når de går forbi dem. Der- ved spredes bønner ud i luften, hvil- ket forventes at gavne og glæde alle levende væsener. Det er især ældre der går *kora*, de har bedre tid end yngre og mere travle folk. En stupa som den til højre i billedet bygges blandt andet for at undgå dårlig ind- flydelse. Ofte er stupaen blevet vel- signet ved særlige ceremonier, og man opbevarer her hellige ting, så- som ejendele fra hellige lamaer el- ler jord fra andre hellige steder. En stupa betragtes som et helligt og vel- signet sted. (Foto: Ellen Bangsbo).

To munke fra en mindre tibetansk landsby i det tidligere i Kham, et område i det nuværende nordvestlige Sichuan. De to er på vej til et kloster med to bedemøller, der skal sættes op i muren omkring klostret, der er vist på den foregående side. (Foto: Ellen Bangsbo).

En af de tibetanske buddhisters store religiøse fester, Shoton-festen, holdes hvert år i august ved Drepung-klostret uden for Lhasa. Tidligt om morgenen fremvises en stor thanka – et billede malet på lærred. Det er en religiøs tradition, der er et vigtigt samlingspunkt med deltagelse af mange tusinde troende. (Foto: Ellen Bangsbo).

Sichuan og Gansu (de tidligere tibetanske områder kaldet Amdo og Kham).

Tibetansk buddhisme og den stærke tibetanske folketro på de religiøse ledere er indbegrebet af tibetansk kultur. De kinesiske myndigheder har specielt i de sidste par år indført markante restriktioner på netop denne front, og dette faktum har på mange områder været medvirkende til det tibetanske oprør.

Patriotisk genopdragelse

Efter indsættelsen i 2006 af den kinesiske kommunistiske leder Zhang Qingli som den øverste leder i Tibet (TAR) har man kunnet iagttage en radikal stramning af kontrollen over tibetanere, specielt i klostrene i form af en „patriotisk genopdragelseskampagne“. Hvor deltagelse i patriotiske uddannelsesmøder tidligere var påtvunget klostrenes munke ca. to gange om året, er disse „genopdragelses“-møder i nogle klostre optrappet til at finde sted i op mod 18 dage hver måned.

Ved disse patriotiske uddannelsesmøder undervises munkene i at have respekt og kærlighed til „moderlandet“ Kina. Desuden skal munkene frasige sig troen på Dalai Lama, hvilket er stærkt imod deres overbevisning. Zhang Qingli citeres desuden for en meget skarp retorik som: „de der ikke elsker deres land er ikke kvalificerede til at være mennesker“, samt især „Dalai Lama er en ulv i munkeklæder og en djævel med menneskeansigt“.

En sådan skarp retorik fremmer ikke forståelsen mellem tibetanere og myndigheds personer. Den kinesiske regerings retorik omkring Dalai Lama er også meget skarp og uforsonlig, og en del kinesiske personligheder har nu officielt opfordret regeringen til at ændre sin retorik til at være mere konsistent med nuværende internationale standarder.

Nye regler for valg af lamaer

En yderligere indskrænkning af tibetanernes religiøse frihed er regeringens påbud om, at tibetanere ikke længere har tilladelse til selv at væl-

ge deres religiøse ledere, de reinkarnerede lamaer (tulkuer). Reelt tog myndighederne denne ret i brug ved i 1995 selv at vælge reinkarnationen af den næsthøjeste i det tibetanske religiøse hierarki, Panchen Lama, og derefter bortføre den tibetanske dreng Gedhun Choekyi Nyima, der var udvalgt af Dalai Lama. Gedhun Choekyi Nyima er ikke set siden.

Med virkning fra 1. september 2007 skal alle udnævnelser af tibetanske buddhistiske lamaer (genkendelse af reinkarnerede tulku lamaer) ske fra regeringens State Administration of Religious Affairs (SARA). Det kan synes absurd, at en ateistisk stat vil bestemme en minoritetsgruppes religiøse tradition, men eftersom mange lamaer nyder stor anseelse i lokalsamfundet har de reelt set stor indflydelse blandt den tibetanske befolkning. Dette direktiv er meget grænseoverskridende for tibetanerne, som føler, at det er et direkte overgreb mod deres tibetanske religiøse identitet, som er en integreret del af tibetansk kultur.

Dalai Lamas rolle

Det er klart at tibetanere er påvirket og opmuntret af Dalai Lamas internationale anerkendelse. Som påskønnelse af Dalai Lamas bidrag til fred, ikke-vold, menneskerettigheder og religiøs forståelse modtog han den 17. oktober 2007 den amerikanske Kongres' guldmedalje. Tibetanere i Tibet fejrede denne begivenhed på traditionel tibetansk vis. Munkene i Drepung-klosteret kalkede klosterets mure, lokalbefolkningen i Lhasa tog alle deres bedste tøj på og gik *kora* på Barkhor rundt om Tibets helligste sted, Jokhang-templet. I landområderne uden for byerne var tibetanernes markering af etnisk tradition særdeles synlig: på de højeste bjergtoppe blev der afbrændt røgelse.

Jeg var tilfældigvis i Tibet på dette tidspunkt, og det var fascinerende at se røgen stige til vejrs fra utallige bjergtoppe i mange miles omkreds. Sådanne spontane og fælles markeringer af tibetanskhed er medvirkende til, at tibetanere oplever et etnisk sammenhold. Sådanne former for tra-

Et slag billard i Amdo-området: Mange tibetanere er arbejdsløse og fordriver tiden ved billardborde opstillet på en markedsplads eller langs vejene. (Foto: Ellen Bangsbo).

Barer med underholdning er blevet populære i det tibetanske bynatteliv. De optrædende er iklædt traditionelle tibetanske dragter, men samlet set er Nangma-barerne en blanding af tibetansk, kinesisk, indisk og vestlig kultur. (Foto: Ellen Bangsbo).

dition og etnisk aktivitet er selvfølgelig helt lovlige, men af myndighederne opfattes disse traditionelle markeringer som uacceptable og provokerende politiske tilkendegivelser. Dette foranledigede blandt andet, at Drepung-klostret i Lhasa i dagene omkring den 17. oktober var under forebyggende bevogtning af en større militærstyrke, helt synlig for alle og meget provokerende for tibetanere.

Anspændt forhold

Et andet problem for tibetanere er, at de som minoritetsgruppe føler sig behandlet som andenrangs borgere. Der er på topplan vedtaget en række love, der skal tilgodese minoritetsgrupperes interesser, men der er ofte langt fra teori til praksis. Det er muligt at opleve positive tiltag i de ydre landområder, men det forudsætter, at lokale embedsmænd handler ud fra en forståelse og respekt for tibetansk kultur. Specielt er det problematisk, at lokale embedsmænd eller politiofte ikke forstår at handle afdæmpet i sensitive situationer.

Religiøse sammenkomster og festivaler er vigtige sociale begivenheder for alle tibetanere. Ved en lokal festival, der fandt sted 21. februar 2008 i Rebkong, Qinghai-provinsen (Amdo), opstod alvorlig tumult og efterfølgende demonstrationer på grund af en banal episode, hvor en kinesisk ballonsælger kom i klammeri med en tibetaner over ballonens pris.

At der skal så lidt til at vække tibetaneres vrede viser, hvor anspændt situationen efterhånden er blevet. På trods af truslen om hårde fængselsstraffe afstår tibetanere ikke fra at udtrykke deres mening. I efteråret 2007 talte nomaden Ronggye A'drak fra Lit-hang ved den lokale hestefestival og udtrykte et ønske om, at Dalai Lama skal komme tilbage til Tibet. For denne forseelse blev han idømt otte års fængsel, og de to mænd, der hjalp med at sende oplysningerne om hans arrestation ud til omverdenen, fik henholdsvis ni og ti års fængsel. Dette er ekstremt hårde straffe for blot at sige sin mening.

En anden episode, der udviklede sig voldsomt, opstod i forbindelse

med et hestevæddeløb under en lokal tibetansk festival i Sichuan sidste efterår. Det er indbegrebet af tibetansk stolthed, og også økonomisk fordelagtigt, at have en vinderhest i disse traditionelle hestevæddeløb. En lokal embedsmand udråbte vinderhesten til kun at være nr. 2, hvilket opvildede de tilstedeværende tibetanere stærkt, og situationen udviklede sig voldeligt med efterfølgende demonstrationer. Den slags situationer er ikke længere ualmindelige, og tibetanere bider ikke længere i græsset, som de nok ville have gjort for ti år siden.

Tvangsflytning af nomader

Livsformen som nomader på de store græsstepper har igennem århundreder været betragtet med stolthed og tillagt stor prestige, en vigtig del af tibetansk kultur. Livet som nomade er hårdt, mange nomader vil faktisk gerne være bofaste om vinteren, og de fleste unge tibetanere ønsker ikke at gå ind i deres forældres erhverv. I stedet for at afvente en naturlig nedgang blandt nomadefamilier har myndighederne iværksat omfattende tvangsflytninger af nomader til byområder, hvor de genhuses under dårlige vilkår med ringe mulighed for at finde beskæftigelse. Samtidig er der forbud mod at være nomader, hvilket selvsagt er helt uacceptabelt for den tibetanske landbefolkning. Det burde selvsagt være ens eget valg, hvor man vil bo og hvilket erhverv man ønsker i sit liv.

Ændringer i skolevæsenet

En anden stramning over for tibetanere ses inden for skolesystemet. Nye forskning har vist, at der i de sidste par år er sket en omskrivning af læseplanerne på grundskoleniveau, hvor referencer til tibetansk kultur og historie er fjernet fra skolebøger, og at der i stedet er tilføjet et fornyet fokus på marxistisk ideologi, et tiltag som ikke engang ses i skolebøger i Centralkina. Der har derfor i løbet af de sidste par år været mange faktorer, som stresser tibetanere og får dem til at føle, at de bliver undertrykt, og at myndighederne ikke accepterer deres

tibetanske etnicitet.

Jeg mener modsat, at en opblødning af den stramme politiske holdning over for tibetanere kunne have medvirket til at undgå de voldsomme demonstrationer, vi har set i Tibet og de tibetanske etniske områder i de tilstødende provinser.

Dalai Lama et kulturelt symbol

Når man fra kinesisk side vedholdende holder Dalai Lama ansvarlig for urolighederne, antyder det, at man måske tror problemer og utilfredshed blandt tibetanere vil forsvinde, når Dalai Lama er væk. Hvis det er den kinesiske regerings opfattelse, så tror jeg, at de tager meget fejl. Ikke alle tibetanere er enige med Dalai Lamas politik, og at tro, at tibetanere er marionetdukker, der blindt følger Dalai Lama, er en stærk undervurdering af dem. Tibetanere er stærke og selvstændigt tænkende mennesker, og som vi har set det, så er de også i stand til at handle. Når tibetanere tror på og støtter Dalai Lama, så skal det ikke kun opfattes som en støtte til personen Dalai Lama. Dalai Lama er et symbol og en repræsentant for Tibet, tibetansk kultur og sprog og for hele det tibetanske folk. Når tibetanere støtter Dalai Lama, støtter de sig selv og deres tibetanskhed.

I Kinas nuværende kontekst er det korrekt, at tibetanere er kinesiske statsborgere, men kinesere bliver de nok aldrig.

Artiklens forfatter er antropolog og BA i tibetansk. Hun har i perioder fra 1979 til 1990 boet blandt eksiltibetanere i Indien og Nepal. Siden 2004 har hun under adskillige rejser lavet feltarbejde i selve Tibet (TAR) samt i de tibetanske områder Amdo og Kham i det nuværende Qinghai og Sichuan. Hun har skrevet bogen „Teaching and Learning in Tibet“. Hun arbejder free lance som rejseleder.